

İleri yaş sağlık turizminde mobil sağlık hizmetlerinin önemi

Importance of mobile health services on old age tourism

Gülfer Bektaş¹, Ferhat Şimşek²

¹Acıbadem Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.
²Acıbadem Mobil ALİFE Yaşam Boyu Sağlık ve Bakım Merkezi, İstanbul, Türkiye.

Anahtar Kelimeler:

Mobil sağlık, Sağlık turizmi, Teletıp, İleri yaş turizmi, Yaşlanma

Key Words:

Mobile health, Health tourism, Telemedicine, old age/senior/elderly tourism, Aging

Yazışma Adresi/Address for correspondence:

Gülfer Bektaş,
Acıbadem Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
gulfer.bektas@acibadem.edu.tr

Gönderme Tarihi/Received Date:
December 8, 2016

Kabul Tarihi/Accepted Date:
December 18, 2016

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
December 30, 2016

DOI:
10.5455/sad.13-1483621208

ÖZET

Bu çalışma büyüekte olan sağlık turizmi pazarında yaşlı turizmüne dikkat çekmek ve mobil sağlık hizmetlerinin yaşlı turizmde nasıl uygulanabileceğini tartışmak üzere hazırlanmıştır. Dünyada yaşlı nüfusu hızla artmaktadır. Nüfusun yaşlanması ve doğumda beklenen yaşam süresinin uzamasıyla birlikte artan hasta sayısı hastanelerin kapasitesinin üzerinde hizmet talebi ile karşı karşıya kalmasına ve tedavi için uzun bekleme sıralarının oluşmasına sebep olmaktadır. Sağlık hizmeti tüketicilerinin daha ucuz ve kısa sürede sağlık hizmeti alma isteği sağlık turizminin giderek önem kazanan bir pazar olmasını sağlamıştır. Teknolojideki ilerlemelere paralel olarak gelişen mobil sağlık hizmetleri daha hızlı, sağlığın korunmasını artırıcı ve daha düşük maliyetli sağlık hizmeti sunmaktadır. Bu bağlamda büyüekte olan mobil sağlık hizmet sektörü, ileri yaş sağlık turizminin geliştirilmesinde alternatif ve tamamlayıcı bir unsur olarak fırsata çevrilmelidir.

ABSTRACT

This study was generated in order to spot the importance of old age tourism within growing health tourism market and discuss how mobile health services can be used on old age tourism. The aged population in the world is increasing rapidly. Aging of the population and the increase in life expectancy at birth has led to high number of patients with service demands that are above hospitals capacities. Thus, reasons such as the high cost of treatment and long waiting queues for treatment has created and accelerated the growth of the sector. Developments in science and technology have also led to changes in the current health care system. In this context, the growing mobile health services can be seen as an alternative and a complementary service to decrease increasing health spending.

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerdeki sağlık şartlarının iyileşmesiyle insanların ömürleri uzamış, bunun neticesinde 65 ve üzeri yaştaki kişilerin toplum içindeki oranı artmıştır. Yaşlanmayla artan kronik rahatsızlıklar, sağlık harcamalarında ciddi bir artışa sebep olmuştur. Nüfusun yaşlanması ve doğumda beklenen yaşam süresinin artmasıyla birlikte hasta sayısındaki çoğalma, hastanelerin kapasitesinin üzerinde hizmet talep edilmesine sebep olmaktadır. Tedavi için uzun bekleme sıraları ve tedavi maliyetlerinin yüksek olması gibi sebepler sağlık turizminin oluşmasını ve sektörün büyümesini hızlandırmıştır. İnsanların kaliteli sağlık hizmetlerine daha uygun fiyatlarla, kısa sürede erişimini sağlayan sağlık turizmi, ülke ekonomisine büyük katkılar

sağlamaktadır. Ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi açıdan stratejik önemi bulunan sağlık turizmi sektörü, son yıllarda hizmet ticaretinin önde gelen sektörleri arasındaki yerini almıştır. Dünyada yıllık %20 ile %30'luk bir artış hızı ile büyüyen sağlık turizmi pazarı olacağı tahmin edilmektedir (1).

Dünyada sağlık turizmi çeşitlerine bakıldığında "geriatri turizmi" veya "üçüncü yaş turizmi" olarak da isimlendirilen yaşlı turizminin, sağlık turizmi sektöründe emekleme döneminde olduğu görülmektedir. İleri yaş turizmi, müşterilere sağlık turizminin yanı sıra, hizmeti çekici kılmak için tedavi olacakları ülkeyi gezme imkânı da sunularak turizm endüstrisi için gittikçe artan bir müşteri potansiyeli oluşturmaktadır. Yaşlıların yaşam biçimlerine uyan ve gereksinimlerine yanıt veren etkin,

insanı geliştirici, yaşamı renklendirici bir turizm türü ortaya çıkmıştır. Klinik oteller, rekreasyon (eğlendirilen) alanları, tatil köyleri ve bakım evleri, gezi turları, meşguliyet terapileri bu duruma örnektir (2,3,4,5).

Sağlık turizmi pazarına büyük oranda turist gönderen ülkeler ve turist gönderme nedenlerine bakıldığında yaşlı nüfusu yoğun olduğu ülkelerde, personel yetersizliği ve bakım maliyetlerinin yüksek olması esas nedendir (6,7).

İleri yaş nüfusun artışıyla artan kronik rahatsızlıklar, bakım hizmetlerine duyulan ihtiyacı da beraberinde arttırmıştır. Bu durum dünyanın birçok ülkesi gibi Türkiye içinde bir sorun teşkil etmektedir. İleri yaştaki nüfus ve sağlık harcamalarındaki artış, bakım hizmeti verecek personel ve kıt kaynaklar birçok ülkeyi alternatifler üretmek zorunda bırakmıştır. Hasta bakımlarının başka bir ülkede yapılması, yaşlı bakımıyla turizmi bir anlamda birleştirir (8,9).

Günümüzde yaygınlaşan internet, medya ve iletişim araçlarının kullanımının artması sayesinde kişiler rahatsızlıklarının tedavisinin kendi ülkeleri dışında başka ülkelerde nasıl yapıldığına dair tüm bilgilere ulaşabilmektedir. Sağlık turizminin ivme kazanmasını sağlayan bu etmenler, sağlık sektöründe yeni fırsatların çıkmasını sağlamıştır.

Dünya çapında sağlık hizmeti sağlayıcıları, hızlı büyüyen, yaşlanan nüfusların ihtiyacını sağlarken maliyetleri kontrol altında tutmaya, verimliliği arttırmaya ve tedavi sürelerindeki gecikmeyi düşürmeye yönelik yöntemler aramaktadır (10). Mobil sağlık, daha hızlı ve iyi bir tedaviyi olanaklı kılmak ve sağlığın korunmasını artırmak amacıyla mobil cihazların daha etkin bir şekilde sağlık verisi toplamasını ve sağlık durumunu takip etmesini sağlar (11).

YAŞLANMA

60 yaş ve üzeri nüfus 2015 yılında dünya nüfusunun %12.3 ile 901 milyon iken 2030 yılında %16.5 ile 1.4 milyar, 2050 yılında ise 2.1 milyar olması bekleniyor. 80 yaş üstü nüfusun ise 2015 yılında 125 milyondan 2050 yılında 434 milyon olması beklenmektedir (12).

Yetişkin ve ileri yaş döneminin başlıca sağlık sorunları arasında kronik hastalıklar (iskemik kalp hastalıkları, serebrovasküler hastalıklar, hipertansiyon, kanserler, diyabet, Obezite, ruh sağlığı sorunları) önemli yer tutmaktadır (8,13,14).

Tüm yaşlıların yaklaşık % 80'inin en az bir, %50'sinin ise en az iki kronik bir rahatsızlığa sahip olduğu ve benzer şekilde 1997 yılında yapılan bir araştırmada Finlandiya'da ileri yaş kişilerde kronik hastalıkların 65-74 yaş grubunda % 76.51, 75 yaş ve üzeri grupta ise %78 oranında tespit edildiği, ABD'de 60 yaş ve üzeri

bireylerin % 49'unda 2 ya da daha fazla, % 24'ünde 4 ya da daha fazla kronik hastalığın olduğu belirtilmiştir (8, (15).

Kronik hastalıklara neden olan risk faktörleri azaltıldığında hastalıklar önenebilir ya da geciktirilebilir (14,16). Bu bağlamda mevcut sistemde yaşlılara sunulan sağlık hizmetlerinin planlanmasında gerekli olan verilerin güncel ve doğru olması sistemin en önemli gereksinimidir (16).

Nüfusun ileriye yönelik niceliksel ve niteliksel özelliklerinin ve eğilimlerinin bilinmesi, mevcut sağlık profili ile de bütünleştirildiğinde, sağlık ile ilgili pek çok konuda, değişen yaş örüntüsüne göre olası sağlık sorunları ve buna uygun hizmet programlarının geliştirilmesi ve bütün planlananların uygulamaya konulması amacıyla ayrılması gereken kaynak miktarının hesaplanması için de sağlık sektörü, nüfusbilim verilerini kullanmalıdır. Bu bağlamda ileri yaş grubunun sağlık sorunlarının artış eğiliminde olacağı öngörülerek; yaşlı bireylere yönelik koruyucu, erken tanı, tedavi ve rehabilite edici sağlık ve sosyal destek hizmetlerinin planlanması, kaynak yönetiminin etkin ve verimli şekilde kullanımının yönetilmesi gerekmektedir(13).

Küresel yaşlanma beraberinde toplumların ekonomik ve sosyal yapısını değiştirdiği için yaşlanma ile mücadelede birçok güçlük ortaya çıkmaktadır. Japonya'nın 2040 yılında nüfusun %1'inin 100 yaşın üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle Japonya'da yaşlı bakımında robot kullanma fikri ve uygulaması yaygınlaşmaktadır (8,17).

MOBİL SAĞLIK HİZMETLERİ

Mobil sağlık, daha hızlı ve iyi bir tedaviyi olanaklı kılmak ve sağlığın korunmasını artırmak amacıyla mobil cihazların daha etkin bir şekilde sağlık verisi toplamasını ve sağlık durumunu takip etmesini sağlar. Hastane dışında verilen tüm sağlık hizmetlerine mobil sağlık hizmeti denilebilir. Mobil sağlık hizmetlerinin sunduğu fırsatlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Mobil sağlık hizmetleri, genellikle mobil sağlık uygulamaları olarak isimlendirilse de tüm mobil sağlık hizmetlerini içeren herhangi bir sınıflandırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mobil sağlık uygulamaları dışında bulunan ambulans (Acil sağlık), mobil sağlık ünitesi, evde bakım, OSGB hizmetleri gibi tüm mobil sağlık hizmetleri Tablo 2'teki gibi sınıflandırılma kapsamına dahil edilmiştir.

Bu çalışmada ileri yaş turizmine yönelik olarak mobil sağlık hizmetleri bünyesinde bulunan bakım hizmetleri ve mobil sağlık uygulamaları üzerinde durulmuştur. 2017 yılında mobil sağlık pazar büyüklüğünün 26 milyar ABD doları olacağı tahmin edilmektedir (11).

Tablo 1. Mobil Sağlık Uygulamaları ve Sunduğu Fırsatlar

Mobil Sağlık Uygulamaları	Örnek Uygulamalar	Fırsatlar
Kronik hastalıkların yönetimi	Tıbbi algılayıcılar aracılığıyla gözlem	Hızlı müdahalenin yapılması
İlaç tedavileri	Metin, e-posta ve akıllı telefon uygulaması aracılığıyla ilaç tedavisinde hatırlatma ve koruyucu uyarılar	Hasta memnuniyetini artırma
Uzaktan hasta takibi	Koruyucu izleme sistemleri	Maliyeti azaltma
Kişisel sağlık bilgilerine erişme	Kişisel sağlık kayıtları	Evde sağlık hizmeti ve özel kliniklere yönelme
Hekimler, hastalar ve diğer tıbbi görevliler arasında iletişim kurma	Web tabanlı sosyal ağlar	Özyönetimi artırma
Kişisel sağlık	Beslenme, fiziksel etkinlik ve sağlıklı yaşam için izleme sistemleri	Formda ve zinde kalmayı destekleme, Yaşam kalitesini artırma, Sağlık görevlilerin yükünü azaltma, Hekimler, hastalar ve sağlık görevlileri arasında iletişimin artırılması

Kaynak: Güler, E., 2015.

Tablo 2. Mobil Sağlık Hizmetleri

Acil Sağlık Hizmetleri	Bakım Hizmetleri	Mobil Sağlık Uygulamaları	Mobil Sağlık Ünitesi Hizmetleri	OSGB
- Acil Tıbbi Hizmetler	- Evde bakım hizmetleri	- Teletıp	- Aşı uygulaması	- İş yeri hekimi
- Ev ve İş yerinde muayene	- Uzun dönem bakım hizmetleri	- Tele-Rehabilitasyon	- Laboratuvar hizmetleri	- İş güvenliği uzmanı
- Medikal eskort	- Anne-bebek sağlığı	- Tele-Konsültasyon	- Portör taraması	- Sağlık profesyonelleri
- Organizasyon hizmeti	- Check up	- Tele-Radyoloji	- USG	- Revir kurulumu ve işletmesi
	- Genetik Check-up	- Hastalık yönetimi	- Röntgen	- Acil durum yönetimi
	- Evde doktor, fizyoterapist, diyetisyen ve psikolog ziyaretleri	- Wellnes/ fitness	- Mamografi	- Laboratuvar hizmetleri
	- Tıbbi cihaz temini	- Tıbbi danışmanlık	- Diş taraması	
	- Laboratuvar hizmetleri		- Göz muayenesi	
	- Evde bakım eğitimi		- Odiometri	

Evde bakım hizmetlerinin dünyadaki durumuna bakıldığında 2015 yılında 227.5 milyar dolar olan pazarın 2020 yılında 349.9 milyar dolar olması bekleniyor (19). Dünyadaki yaşlılık oranının artması göz önüne alındığında sağlık hizmet sektöründe bakım hizmeti pazarının önem kazanacağı tahmin edilen bir durumdur.

Teknolojideki gelişmelerle paralellik gösteren mobil sağlık dünyada sağlık sisteminin yükünü azaltan en

önemli alternatif sistemlerdendir. Mobil sağlık üzerine Dünya Sağlık Örgütü'nün 2011 yılında yayınladığı raporda 112 üye ülkeden % 83'ünün en az bir mobil sağlık girişimi/ projesi gerçekleştirdiği ve 19 ülkede ise herhangi bir mobil sağlık projesinin olmadığı belirtilmiştir. mSağlık 2003 yılında gündeme gelmiş ve günümüze dek giderek çeşitliliği artmıştır.

Teknolojinin gelişimiyle kullanımı artan akıllı telefonlar ve yüklenebilen uygulamalar sonucunda sağlık ve fitness

uygulamaları pazarı yaklaşık \$4 milyar büyüklüğüne ulaşmıştır. 100.000'in üstünde sağlık ve fitness ile ilgili uygulamanın bulunduğu pazarın % 70'nin wellness ve fitness üzerine % 30'nun ise sağlık çalışanlarına yönelik medikal uygulamalar oluşturmaktadır (11). 2017 yılında 3,4 milyar insanın bir akıllı telefona sahip olacağı ve en az yarısının sağlık uygulaması kullanacağı tahmin edilmektedir. Küresel olarak 6 milyarı aşkın cep telefonu ve 2 milyarı aşkın akıllı telefon kullanıcısı olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun mobil sağlığın ilerki projeksiyonlarda sağlık dünyasında öneminin artacağı belirtilmektedir(20). Mobil sağlık sektörü pazarının, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika tarafından eşit oranlarda paylaşılacağı öngörülmektedir. Mobil uygulamaların kullanımı üzerine yapılan araştırmalar gösteriyor ki Türkiye'de kullanımın son bir yılda % 60 oranında artmasına rağmen Türkiye'nin pazardaki payının ancak %1-2 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Mobil internet kullanım oranının yüksek olmasına rağmen Türkiye'nin hala pazardaki yeri istenilen seviyede değildir (21).

2015 Global Health Care Outlook raporunda teknolojinin gelişimiyle artan dijital yenilikler, yeni tanı ve tedavi seçeneklerin oluşmasını sağladığı, sürecin verimliliğini arttırdığını ve maliyetleri düşürdüğü belirtilmiştir. Aynı raporda sağlık teknolojilerinin hızla geliştiğini ve bu durumun dünyanın bazı bölgelerinde var olan mevcut sağlık bakım modellerini değişime zorladığını bakım süreçlerini iyileştirdiği vurgulanmıştır. Raporda sağlık teknolojilerindeki dikkat çeken ve üzerinde durulması gereken dijital yenilikler şöyledir (21);

- Mobil sağlık (mHealth)
- Teletıp (Telemedicine)
- Aditif Üretim (Additive Manufacturing)
- Yapay Zeka (Artificial Intelligence)
- Tanı Cihazları (Diagnostic Devices)
- Giyilebilir Teknolojiler (Wearable Technologies)
- Big Data ve Analitik

2012 yılında 14.2 milyar dolar olan global teletıp pazarının Yıllık Bileşik Büyüme Oranı Hesaplamalarına göre 2012-2018 yılları arasında %18 büyüme göstereceği beklenmektedir. Teletıp yüksek internet hızı ve telekomünikasyon yardımıyla düşük maliyetli konsültasyon ve teşhis olanakları bakımından kırsal bölge ve şehir arasında bir köprü rolü görmektedir. Teletıp Hindistan'da en hızlı büyüyen sektör konumundadır. Bir çok büyük hastane teletıp servislerini sağlık sistemine entegre etmiş ve kamu- özel sektör (PPP) işbirliği içine girmiştir. Hindistan'daki teletıp pazarının 2012'de 7.5 milyon dolar olduğu ve 2017'de 18.7 milyon dolar olması

beklenmektedir (21).

Amerika'da diyabet, KOAH, astım, kalp rahatsızlıkları, kronik nöroloji gibi kronik rahatsızlıklar ve düzenli ilaç kullanımına yönelik yapılan mobil sağlık uygulamaları incelendiğinde, uygulamaların temel mantığı, kronik süreçleri erkenden kontrol altına almaya çalışmaktır.

Sağlık sektöründe hizmet vermeyen firmaların bu alana yönelmesiyle rekabette artış ve yeni davranış modellerine gidiş gözlemlenmektedir. Apple saat ve Health kit yazılımının ürettiği nabız ölçer gibi yeni tüketicilere yönelik teknolojiler, kullanıcıların aktivite ve sağlık verilerini toparlayarak insanları daha aktif ve sağlıklı olmaya motive etmektedir. Giyilebilir teknolojiler, insanların diyabet, depresyon gibi kronik sağlık sorunlarına yaklaşım şeklini değiştireceği belirtilmektedir (11).

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu çalışma, sağlık turizmi kapsamında yaşlı turizmini ve mobil sağlık hizmetlerinin sunduğu alternatif yöntemlerin yaşlı turizmde uygulanabilirliğini literatür taramasıyla elde edilen istatistiksel veriler ışığında değerlendirip, sisteme entegre edilmesi durumunda sağlanacak kazanımların önemi vurgulamak ve mevcut sistemdeki eksikler ve yapılabilecekler üzerine öneriler sunmak amacıyla yapılmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, son yıllarda giderek büyüyen ve önemli bir sektör haline alan sağlık turizmi çok yönlü incelenmiştir. İnceleme sonucunda; medikal ve termal turizm, sağlık turizmi pazarında geniş yer tutarken ileri yaş sağlık turizminin bu açıdan geri planda kaldığı gözlemlenmiştir. Henüz gerekli yatırımlar ile çalışmaların yoğunlaşmadığı ileri yaş turizmi, sağlık turizmi sektöründe üzerinde durulması gereken ve gelecek vadeden bir alandır; çünkü dünya genelinde yaşlı nüfusu hızla artmaktadır. Türkiye henüz gelişmiş ülkelerdeki yaşlılık oranına sahip olmasa da gelecek projeksiyonda benzer sorunlarla karşılaşacağı öngörülen bir durumdur. Bu bağlamda mevcut personel örgütlenme ve insan kaynakları planlaması buna göre yapılabilecek önlemler alınmalıdır.

Teknolojideki gelişimler beraberinde bilim ve iletişim teknolojisi, medikal cihazların küçülüp taşınabilir hale gelmesi, wireless/bluetooth teknolojisi gibi günlük hayatımıza etki eden teknolojilerin gelişimini sağlamıştır. Giyilebilir teknolojideki ilerleme sayesinde yaşlı bireylerin kronik rahatsızlıklarının yönetiminde önemli ilerlemeler sağlanabilir. Vücudunuza enjekte edilen, yutulabilen ve saat, gözlük gibi taşınabilir cihazlar yardımıyla bir çok vital bulgu takibi yapılabilir,

ciddi durumlarda bu cihazların sensörleri aracılığıyla iletilen bilgiler değerlendirilip gerekli acil müdahale yapılabilir. Sağlık turizminde giyilebilir teknolojilerin kullanımının arttırılması, gelecek yaşlı bireylerin kronik hastalıklarının kontrolde tutulup izlenebildiği ve bu sağlık bilgilerinin ülkesindeki veya ülkemizdeki doktorlara yönlendirilebileceği düşünüldüğünde, yaşlı turistlerin seyahatleri süresince kendilerinin daha güvende hissetmeleri ve bir sonraki seyahatlerinde de ülkemizi tercih etmeleri sağlanabilir.

2000’li yılların başlarından günümüze hızla gelişmekte olan mobil sağlık pazarının büyümesini engelleyen faktörlere bakıldığında; piyasaya sürülen yeterli sayıda ve kapsamda proje çalışmalarının olmaması, anlamlı etki/fayda ve verimliliğini belirleyen analizlerin olmayışı, sağlık çalışanları ve hastaların sistemi benimsemedeki sorunları, mobil sağlık uygulama alanlarının azlığı, kalite ve standartlardaki eksiklikler, finansal boyutu, hasta veri gizliliği ve güvenliği sorunlarının olduğu görülmektedir (11,22). Türkiye’de mobil sağlık hizmetlerinin pazar büyüklüğü henüz istenilen seviyede değildir. Diğer mobil sağlık hizmetlerinden bakım hizmetlerinin, genellikle huzurevi konsepti gibi bakım merkezlerinde yapıldığı, evde bakım hizmetlerinin ise geri ödeme kapsamında olmayışı nedeniyle genellikle özel sektör bünyesinde sunulduğu söylenebilir. Fakat bazı yerel yönetimler tarafından evde bakım hizmetleri ücretsiz olarak sunulmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mobil sağlık hizmetleri ve ileri yaş sağlık turizmi henüz emekleme döneminde olsalar da gelecek projeksiyonda önemliliği giderek artacak ve üzerine çalışmaların yapılması gerektiği iki önemli pazardır.

Dünyada mobil sağlık ve ileri yaş sağlık turizminin mevcut durumu göz önüne alındığında Türkiye’nin bu konularda atması gereken adımları vardır. Bu bağlamda Türkiye’de mobil sağlık hizmetlerinin ileri yaş turizmine yönelik iş modellerinin uygulanabilirliğinin artması için fırsatların değerlendirilebilmesi için yapılabilecekler şu şekilde özetlenebilir;

Devlet desteğiyle yaşlı turizmine yönelik hedeflerin konularak stratejik planlar doğrultusunda sürecin haritası belirlenip uygulamaya geçilmelidir. Yaşlı turizmi için planlanacak olan projelerin hasta odaklı, hastalıklarının kontrol altında tutulması ve sağlıklı yaşama şekillerinin ön planda olduğu hizmetleri kapsamalıdır.

Yaşlı sağlığına yönelik sunulan turizm ve sağlık hizmetlerinin yurt dışında daha etkin pazarlama çalışmalarıyla ülkenin tanıtımına önem verilmeli ve

bu bağlamda aracı kurumların güçlendirilmesi önem verilmelidir.

Bakanlık ve özel sektör kuruluşları tarafından yaşlılara yönelik başlanan pilot uygulamalara hız verilmeli, daha kısa sürede sonuçlar analiz edilerek eksik yönleri belirlenip uygulamaya geçilmelidir.

Yaşlı Dostu” ülke imajı oluşturup hasta bakımının yüksek maliyetli olduğu ülkelerden, palyatif bakım veya sağlıklı yaşam alanları olarak düzenlenebilecek, yaşlılara hizmet sunan merkezler kurulabilir. Kurulacak merkezlerde, mobil sağlık hizmetlerinin (bakım hizmetleri, dijital destekler, acil sağlık hizmetleri ve laboratuvar hizmetleri) önemli kazanç kaynağı olacağı dikkate alınmalıdır. Ayrıca bu merkezlerde zihin aktiviteleri, psikomotor aktiviteler, egzersiz ve spor aktiviteleri, müzik aktiviteleri, yaşlılara uygun mimari düzenlemeler, hobi aktiviteleri, oyun aktiviteleri, dış mekan aktiviteleri, manevi bakım aktiviteleri, paylaşım saati aktiviteleri, solunum rehabilitasyon gibi aktiviteler hizmet çeşitliliğini arttırmakla beraber yaşlı bireylerin ilgi alanı ve ihtiyaçlarına göre alternatif oluşturacağı düşünülmektedir.

Bakım hizmetlerinin geri ödeme kapsamına alınması sistemi güçlendirecek bir adımdır. Bakım hizmetlerinin sınıflandırılıp (düşük, orta ve yüksek derecede bağımlılık), düşük derecede bağımlılık giderleri devlet tarafından geri ödeme kapsamına alınması ve orta ve yüksek derecede ise özel sigorta tarafından geri ödeme kapsamına alınması alternatif bir çözüm olarak önerilebilir. Bu durum yüksek bakım masraflarının devlet, özel sağlık sigortaları ve hasta tarafından paylaşımını sağlayacak, tek taraflı ekonomik yüklenmeyi azaltacaktır.

mSağlık uygulaması ve diğer bir çok mobil sağlık hizmetinin SGK ve özel sağlık sigortası şirketleri tarafından finanse edilmesi ve özel sağlık sigorta firmalarının ilgisinin mSağlık alanına çekilmesi önemlidir.

mSağlıkta kullanılacak taşınabilir ve giyilebilir tıbbi teknolojilerle ilgili teşvikler konulmalı, ArGe projeleri desteklenmeli, akıllı telefon uygulamalarının kullanılması özendirilmelidir. Yapılacak olan ArGe çalışmalarında giyilebilir, yutulabilir hatta vücuda implante edilebilir teknoloji üzerine yoğunlaşılmalıdır. Yapılacak olan çalışmalar neticesinde kronik hastalığa sahip kişilerin ülkemizde geçirecekleri seyahatler süresince sağlık bilgilerinin kendi ülkesindeki doktoru ve yakınlarıyla paylaşımına olanak sağlayarak güvenli bir seyahat geçirmeleri sağlanabilir. Bu durumun uzun dönemde ülkemize gelecek olan yaşlı turist oranını arttıracığı tahmin edilmektedir.

Mobil sağlık hizmetleri hakkında hem kamuoyuna hem de sağlık çalışanlarına yönelik tanıtım, farkındalık yaratma ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Mobil sağlık pazarının sağlıklı gelişebilmesi ve mobil sağlık uygulamalarının yaygınlaşıp sağlık sistemlerine entegrasyonunun sağlanabilmesi için hukuki çerçevenin belirlenip önceliklerin tanımlanması gerekmektedir. Bu öncelikler; uygulama üreticilerinin ve kullanıcılarının hukuksal gereksinimleri öğrenmesi, sağlık sistemleri ve ürünlerin entegrasyonunun sağlanıp artırılması, toplanan verilerin güvenliği ve mahremiyetinin sağlanması, sağlık uygulamalarının güvenilirliğinin optimizasyonu önemli önceliklerdir (11).

Yaşlı turizmi pazarında büyüme sağlayabilmek için kamu ve özel sektör işbirliğiyle, mevcut olan veya daha önceki Teletıp projelerinden farklı olarak gelişmiş ülkelerde başarı sağlamış kamu ve özel sektör modellerini örnek alan ve modern-teknolojik cihazlarla desteklenen projeler üretilmelidir. Bu projeler, gelecek olan yaşlı turistlerin tamamen farklı bir ülkedeki sağlık sistemine güven problemini azaltarak yaşlı turistlerin ülkemizi tercih etmesi sağlanacaktır.

Yaşlı bakımında gelişmiş ülkelerde güven sağlamış ve alanında lider olan kuruluşlarla işbirliğine gidilmeli ve bu sistemlerin Türkiye'ye entegrasyonu sağlanmalıdır. Bu bağlamda kamu-özel işbirliği yapılmalı, özel sektör bu alana teşvik edilmelidir. Bu tür girişimler sonucunda kalite, tanıtım, ve pazarlama süreçleri hız kazanacak ve yabancı turist geliş kanalları güçleneceği düşünülmektedir.

Yaşlı sağlığı ve mobil sağlık hizmetlerine yönelik, üniversitelerin öğrenci değişim programları kapsamında gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerle işbirliği içinde olunması, dünyadaki gelişmelerin yakından takibini sağlayacak ve yeni iş modellerinin üretilmesine önyak olacaktır. Buna göre sağlık personelinin yabancı dil eğitimlerine ağırlık verilmeli; değişim programları veya burs olanakları ile yurtdışında eğitim almaları sağlanmalıdır. Bunun sonucunda hem yaşlı turistlere sunulacak hizmetlerde kalifiye personel ihtiyacı karşılanacak hem de farklı kültürleri tanıyan personelin sunduğu hizmet kalitesi artacaktır.

Yaşlılara yönelik mobil sağlık uygulamaları geliştirilmelidir. Bu alana yönelik TUBİTAK, teknokentler ve üniversitelerin mühendislik fakültelerinde çalışmalar desteklenmelidir. Teknolojik gelişmelere paralel üretilen mobil sağlık uygulamaları, kronik hastalıkların yönetiminde inovatif bakış açısının gelişmesini sağlayacak ve geliştirilecek teknolojiyle uzun dönemde Türkiye'nin bu alanda cazibe merkezi olması yönünde önemli gelişmeler sağlanmış olacaktır. Geliştirilecek olan bu ürünler, gelen yaşlı turistlerin sağlıklarının

korunmasında ve takibinde önemli bir yer tutacaktır.

Yaşlı turizminin geliştirilmesine yönelik sosyal medyada da tanıtım ve pazarlama projeleri geliştirilmelidir. Günümüzde akıllı telefon kullanımındaki artış ve sosyal medya ile ulaşılabilecek kişi sayısının daha fazla olacağı göz önüne alındığında bu durumun yaşlı turizminin pazarlama ve tanıtımına büyük bir katkı sağlayacağı kuşkusuzdur.

Acil çağrı merkezlerindeki haberleşme teknolojilerinin geliştirilmesi ve yabancı dil bilen personelin istihdamının artırılması acil olayların daha organize ve kısa sürede çözüme ulaşmasını sağlayacaktır. Bu sayede ülkemize sağlık turisti kapsamında gelmeyen, sadece tatil amaçlı gelen turistlerin de acil durumlarda hızlı, güvenli ve kaliteli mobil sağlık hizmeti almaları sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

1. Medical Tourism Statistics & Facts. (2016) www.patientsbeyondborders.com: <http://www.patientsbeyondborders.com/medical-tourism-statistics-facts> (09.09.2016)
2. Bülbül, F. (2015). Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Turizminin Türkiye'deki Gelişimi, BÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman; Dr. M Sarıtaş, İstanbul
3. Karataş, A., Öncü, M., Ağraş, S. (2007). Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü. M. Bulu, & E. İ H, Turizm İşletmelerinin Finansmanı (s. 174). İstanbul: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Derneği.
4. Topuz, N. (2012). Uzmanlık Tezi, Türkiye'de Sağlık (Medikal) Turizmi Stratejisi 2023. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Danışman; Dr. A Aslan, Ankara
5. Gülmez, Z. (2012). Yüksek Lisans Tezi, Türkiye'de ve Dünya'da Sağlık Turizmi Çeşitleri; Sağlık Turizminin Ülkemizdeki Mevcut Durumu ve Bazı Ülkelerle Kıyaslanması. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman; Prof. Dr. K A Köse, İstanbul
6. Yalçın, B. (2013). Doktora Tezi, Antalya İli Sağlık Turizmi Araştırması. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman: Prof. Dr. M Gülmez, Antalya
7. Barca, M., Akdeve, E., Gedik İ. (2013). Türkiye Sağlık Turizmi Sektörünün Analizi Ve Strateji Önerileri. İşletme Araştırmaları Dergisi, 3 (5), 64-92.
8. T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Yaşlanma Özel İhtisas Komisyon Raporu-2014. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalkinma%20Planı.pdf> Erişim: (28.04.2016)
9. Sözen, F. (2014). Yüksek Lisans Tezi, Yaşlılarda Yaşam Kalitesi ve Yaşlılık Algısı: Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Örneği. BÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman; Prof. Dr. K Ersoy, Ankara
10. Özşarı, H. Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu, J Kartal TR 2013; 24(2): 136-144
11. Tezcan, C. (2016). Sağlığa Yenilikçi Bir Bakış Açısı: Mobil Sağlık, Yayın No: TÜSIAD-T/2016-03/575, 2016.
12. Türkiye İstatistik Kurumu http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 Erişim: (06.06.2016)
13. Akin, A., Ersoy, K. 2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Sağlık Sistemine Bakış, TUSIAD- T/2012-11/533.
14. Yaşlı ve Hasta Bakım Hizmetleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları (e-Kitap) (1 /6486) No:2491, 2014 <http://www.nevoku.com/yasli-ve-hasta-bakim-hizmetleri--e-kitap--yasli-ve-hastabakim-hizmetleri/viewdeck/47fcc6de-d9f8-49c9-b088-41038b6c1a9c> Erişim: (22.03.2016).

15. Güler, G., Güler, N. Yaşlıların Sağlık Bakım Gereksinimleri, Cumhuriyet Tıp Dergisi; 31:367-373,2009.
16. Arslan, Ş., Atalak, A., Kutsal, Y. Yaşlılarda İlaç Tüketimi, Turkish Journal of Geriatrics, Geriatri 3 (2) 2000: 56-60.
17. <http://www.wvi.org/sites/default/files/mHealth%20Global%20Report-FINAL-revised-25%20Nov%202015.pdf> Erişim: (02.09.2016).
18. Güler, E. (2015). Mobil Sağlık Hizmetlerinde Oyunlaştırma, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, Cilt 1 Sayı:2, 2015: s:82-101.
19. Home Health Care <http://www.marketsandmarkets.com/PressReleases/home-healthcare.asp> Erişim: (18.09.2016).
20. <http://www.ekonomist.com.tr/dosya/buyuyen-pazarda-yeni-firsatlar-doguyor.html> Erişim: (13.06.2016).
21. 2015 Global healthcare outlook common goals, competing priorities, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Life-Sciences-HealthCare/gx-lshc-2015-health-care-outlook-global.pdf> (15.09.2016).
22. Mobile technology's promise for healthcare <http://www.gsma.com/newsroom/wp-content/uploads/2012/04/mobiletechnologypromiseforhealthcare.pdf> Erişim Tarihi: (26.08.2016).